

några rader

nyhets- och informationsbrev
för

FÖRENINGEN
LALANDERSLÄKTEN
och dess medlemmar

Nr 15 (2003)
årgång 8

Släktföreningsmötet i Falun 22 - 24 augusti 2003

Foto: Kjell Jansson

Träff med glada återseenden - så lydde rubriken på den artikeln som publicerades den 25 augusti 2003 i FaluKuriren. I samband med att bilden togs, inför vår utflykt på fredagseftermiddagen, blev vi intervjuade av Gudrun Klefbom som sedan skrev:

Glada släktingar från Penningby i söder och Umeå i norr träffades den 22-24 augusti i Falun då Lalandersläkten höll sammankomst.

Föreningen bildades 1945 av bland andra Axel Lalander som bodde och verkade större delen av sitt liv i Falun. Här var han riksbanksdirektör under många år från början av 1930-talet. Fränderna träffas regelbundet och har god kontakt.

- Det beror nog till stor del på att min farfar Axel tidigt började släktforska, berättar Magnus Lalander från Ludvika.

Släkträffen avverkade ett digert och intressant program under dagarna i Falun. Sundborn och Ornäs besöktes, Örjan Hamrin berättade om Falu stads historia och Sven Lalander, släktens nestor idag, berättade om sin far Axel Lalander. Medlemmarna besökte förstas gruvan och hann också med att umgås och äta gott tillsammans.

ORD från ORDföranden...

Åter har det blivit höst, ett år har gått och släkten har förändrats. Några har lämnat oss och andra tillkommit. Under ungefär en 80-årsperiod byts alla släktmedlemmar ut. Det är intressant att en helt ny grupp människor år 2083 har samma historia i Lalandersläkten som vi har nu, delvis samma traditioner också. Undrar om man även då besöker släktemöten och sitter i styrelsemöten? Ibland kanske man pratar om just dig? Förhoppningsvis finns stugorna i Huså kvar, eller också är det kanske nybyggen på tomten. Även om släktföreningen saligen avsomnat finns i alla fall alla släktens medlemmar där.

Ja, sådana funderingar kan man ha. Tid är förresten intressant. Det finns två sätt att uppfatta tid - som en rak linje eller som en cirkel. Fundera över hur du ser ett år som gått. Är du tillbaka vid samma punkt, dvs. har en cirkel slutit sig, eller är året förbrukat, dvs. är du vid nästa punkt på den raka linjen? Själv tänker jag mig någon slags kombination av de två synsätten - mycket cirkeltänkande med alla gula löv, kylan, det vissnande gräset, olika årsmöten m.m., men även att mycket hänt som aldrig kan komma igen.

Lite nostalgi men också nya förhoppningar och upplevelser.

PO Österlind

Föreningen Lalandersläktens nyhetsbrev *några rader* har till ändamål att

- öka intresset för släktföreningen och stärka sammanhållningen inom föreningen
 - främja aktiviteter inom släktföreningen och stimulera intresset för släktens historia, kunskap om släktforskning samt sprida kännedom om olika släktmedlemmars liv och gärning
 - underlätta styrelsens kontakt med släktmedlemmarna men också vara ett öppet forum för medlemmarna i förenings- och släktangelägenheter
- Redaktör: Birgitta Nordenman, Kremlevägen 6, 756 46 Uppsala. Tel: 018 - 30 09 42, 070 - 315 21 00, Fax: 018 - 30 04 42, e-mail: bin@magnolia.se

Innehåll

Släktföreningsmötet i Falun 22-24 aug	sid 1	Välkommen till Huså - Byn som vägrade...sid 13-14	
ORD från ORDFöranden	sid 2	Smultronställen	sid 15
<i>några raders</i> ändamål	sid 2	En stugfogde har ordet	sid 15
Innehåll	sid 2	Axel Lalander och hans familj	sid 16-22
Släktföreningsmötet i Falun	sid 3-10	Kina sett med unga ögon	sid 23
Här delar Magnus Lalander med sig....	sid 3-7	Krigsåren 1939-1945	sid 24-25
Deltagare vid släktemötet	sid 8	Vikböle gård - berättelse från 2003	sid 26-27
Några ord från redaktören	sid 8	Välkommen att bo i släktens stugor	sid 28
Protokoll från Lalanderföreningens	sid 9-10	Våra förfäders rättsliga liv och leverne - 3	sid 29
Släktboken	sid 10	Supplement nr 10	sid 30
Lalanderföreningen på Internet	sid 10	Komplettera Släktboken	sid 30
Ny Förtroendekvinna för Olof-grenen	sid 11	Medlemsavgift i Släktföreningen	sid 30
Nästan ny Förtroendeman för Anders-gr..	sid 12	Släktföreningsmöte i Washington State	sid 31
.... liksom för Gertrud-grenen	sid 12	Våra amerikanska släktingar	sid 31
		Adresslista - Föreningens funktionärer	sid 32

Släktföreningsmötet i Falun 22 - 24 augusti 2003

Bilden är tagen från den utsiktsplats som invigdes av Carl XVI Gustaf i samband med invigningen av Världsarvet Falun den 31 maj 2002.

Fr v: Kjell Risberg (N), Jan-Erik Lalander (J), Sven Lalander (N), Stig Dahleman (O), Sylvia Tottmar (H), Åsa Fristedt (N) (skymd), Sven Israelsson (N)

Foto: Olle Tottmar (H)

Här delar Magnus Lalander med sig av sina intryck från Släktmötet baserat på de aktiviteter han deltog i

Släkträffen startade klockan halv två på fredag eftermiddag med uppsamling utanför First Hotel Grand i Falun. Strax före två anlände Falukurirens reporter Gudrun Klefbom och fotograf Kjell Jansson. Släktens nestor Sven Lalander, som organiserat mötet, intervjuades. Redan i torsdagens upplaga av Dalarnas Tidningar (= en sammanslutning av Falukuriren, Borlänge Tidning, Nya Ludvika Tidning, Södra Dalarnas Tidning och Mora Tidning) hade en blänkare förts in. Där informerade man om släktmötet och efterlyste om någon av dessa tidningars läsare kunde bistå med uppgifter om vår anfaders fosterfar, Johan Lalander. Något som kunde ge klarhet om namnet Lalanders ursprung. Även fredagens intervju återgavs påföljande måndag i Dalarnas Tidningar.

Efter intervjun begav sig sällskapet iväg till Ornässtugan, där vi ledsagades av den trevliga unga amerikanska Deborah, som genom giftermål nu bodde i trakten. Deborah gav på utmärkt svenska en levande beskrivning av Ornässtugan och återgav valda sägner om Gustav Vasas äventyr i Dalarna. Deltagarna fick tillfälle att ge prov på sina kunskaper i ämnet. En av deltagarna kunde också bistå guiden med informationen, att cirka en tredjedel av Sveriges innevånare lär vara släkt med Gustav Vasa. Vi fick också tillfälle, att besöka den toalett genom vilken Gustav Vasa firades ned av Barbro Stigsdotter.

Efter besöket av Ornässtugan åkte vi till Sundborn och Carl Larsson gården, där vi ledsagades av en litet äldre guide, klädd i Karin-förkläde. Hon beskrev förtjusande och utförligt Carl Larssons liv och leverne och inte minst Karins och barnens roll i hans liv. Det som frapperade mig, var att Carl Larsson kom från så enkla förhållanden och ändå redan på den tiden hade tillfälle att åka till Paris för att där, så småningom, slå igenom som målare. Inte heller hade jag klart för mig, att han föddes och i början av sin karriär verkade i Stockholm, för att först när Karin ärvde "Carl Larsson-gården", flytta till Sundborn.

Han är ju världsberömd för sina idylliska målningar av Karin och barnen i huset och dess vackra omgivning. Men med tanke på hur lugna barn i den åldern brukar vara, kan jag inte låta bli, att fundera över, om allt verkligen var så idylliskt, när pappa målaren skulle måla av sina barn. Det var ett stort hus på över 500 m², som ännu vårdades av släktingarna, så där kommer ju Lalanders släktstuga i lä. Förutom huset som sådant och målningar av Carl Larsson, fanns också fina vävarbeten av Karin, målningar och skulpturer av andra av dåtidens konstnärer, som var Carl Larssons vänner - Zorn, prins Eugen, Bruno Liljefors och Döderhultaren. Här fanns också japanska målningar, skulpturer m.m. Carl Larsson var en stor beundrare av japansk konst, något som i dagens läge säkert är ett stort plus i kanten bland penningstarka turister från detta land.

På lördagen guidade Örjan Hamrin runt i Falun och de olika områden som ingår i Världsarvet Falun

Foto: Olle Tottmar

Alf Lalander (J), Jan-Erik Lalander (J), Jacob Lalander (J), Deisy Andersson (J), Sven Lalander (N) Foto: Olle Tottmar

Foto: Olle Tottmar

Örjan Hamrin, Birgitta Nordenman (N)

Foto: Olle Tottmar

Ulf Andersson (J), Sylvia Tottmar (H), Jan-Erik Lalander (J)

Senare på dagen föreläste Örjan Hamrin om FALU STADS HISTORIA, med bl.a bocken Kåre, utveckling av BERGSMANSsystemet, som var utspritt i ett stort område kring Falun - från Ornäs i söder till Sundborn i norr. På grund av ändrad teknik för gruvbrytningen ersattes BERGSMANSsystemet av mer industriell gruvbrytning och därmed sammanhängande koncentration till Falu stad. Örjan påpekade, att eftersom dåtidens transporter företrädesvis följde låglänt terräng och vattendrag, var Dalarnas naturliga centrum, där bebyggelse först konstaterats, Tunabygden och trakten kring Torsång, dvs inom nuvarande Borlänge kommun. Det är bara tack vare gruvan, som centrum i Dalarna hamnat i Falun.

Anders Israelsson (N), Kjell Risberg (N), Örjan Hamrin, Inger Renström (N) (skymd),
Åsa Fristedt (N), Patrik Renström (N), Gudrun Risberg (N) Foto: Olle Tottmar

Örjan muntrade också upp sällskapet med en del roliga historier om stadsfullmäktiges ordförande i Falun i början av förra seklet, Billinger.

Sven Lalander gav en illustrerad presentation av Axel Lalanders liv. Axel var ju en av grundarna av släktföreningen, och ägnade en stor del av sitt liv åt släktforskning. Släktforskning var på den tiden, utan tillgång till INTERNET och andra elektroniska hjälpmedel, mycket mödosamt, och förekom endast i ringa omfattning utanför adelssläktena. Axel for land och rike runt, för att tillsammans med sina vänner i släktföreningen, kunna upprätta de släkträd vi alla nu har tillgång till. Han slog i kyrkböcker och fann då både mer och mindre smickrande omdömen om våra förfäder.

På kvällen serverades en trerätterssupé i restaurangen i FIRST HOTEL GRAND, i vilken släktfränderna hade tillfälle, att bekanta sig med varandra i mindre sällskap. Maten var utsökt och servitören mycket elegant klädd i svart heldräkt med guldknappar.

Stig Dahleman (O), Sylvia Tottmar (H), Sven Lalander (N),
Gudrun Risberg (N)

Jan Leijd (H), Maija Lalander (N), Kjell Risberg (N)
Foto: Olle Tottmar

På söndagen var det dags för besök i gruvan och på gruvmuseet, där bl.a. världens största mynt och modeller av POLHEMs uppfinningar kan beskådas.

Ulla Rapp (A), Anders Mellberg (N),
Deisy Andersson (J)

Magnus Lalander (N), Inger Mellberg (N), Ulf Andersson (J)
Foto: Olle Tottmar

Dalarnas län, som förutom Orsa Finnmark, i stort sett sammanfaller med landskapet Dalarna, har under ett flertal år varit ett avfolkningslän, men i dagarna publicerad statistik visar att år 2002 ökade Dalarnas befolkning med 260 personer. De största ökningarna står Falun (+148), Leksand (+71) och Ludvika (+42) för. Falun är Dalarnas folkrikaste kommun med 55 000 innevånare, medan Borlänge kommer på andra plats med 47 000 och Ludvika på tredje plats med 26 000 innevånare. Trakten kring Siljan var en av de tidigaste turisttrakterna i Sverige, som då baserade sin ekonomi på lantbruk. Nuförtiden är den baserad på småföretagsamhet ofta i kombination med turism. Södra Dalarna med Falun, Borlänge, Ludvika och Avesta m.m. hör ju förutom till Dalarna också till BERGSLAGEN med över tusenårig industriell tradition, vilket gör denna del unik i Sverige. STORA från Falun, betraktas som världens äldsta aktiebolag, och firade för några år sedan 700 års jubileum, nere i Stora Stöten i Falun. Borlänges industriella bas är pappersmassa och stål med Kvarnsvedens pappersbruk och Domnarvets järnverk, som största arbetsgivare. I Ludvika finns förutom krafttekniskt centrum world wide inom ABB också Spendrups. Den för drygt 10 år sedan nedlagda gruvan i Grängesberg, var då Sveriges andra gruva (efter Kiruna/Malmberget) med nära 1000 anställda. I Ludvika finns dessutom "Brunnsviks folkhögskola", där många socialdemokratiska politiker vidareutbildats.

Ni som kom VÄLKOMNA ÅTER och ni som ej hade tillfälle att komma -
VÄLKOMNA TILL SVERIGES FOLKKULTURELLA CENTRUM DALARNA

hälsar *Magnus* som du finner på sidan 326 i Släktboken

Jan-Erik Lalander (J), Jana Lalander (J), Ingrid Jonsson-Wallin (A) Foto: Olle Tottmar

Deltagare vid släktmötet i Falun

Släktgren Namn

J - Deisy Andersson, Bollnäs

J - Ulf Andersson, Bollnäs

O - Gulli Dahleman, Ås

O - Stig Dahleman, Ås

N - Åsa Fristedt, Falun

N - Anders Israelsson, Falun

N - Sven Israelsson, Falun

J - Alf Lalander Penningby

N - Carl-Axel Lalander, Örnköldsvik

J - Jacob Lalander, Riga

J - Jana Lalander, USA

J - Jan-Erik Lalander, Saltsjöbaden

N - Lainete Lalander, Ludvika

N - Magnus Lalander, Ludvika

N - Maija Lalander, Lidingö

N - Sven Lalander, Lidingö

H - Jan Leijd, Älvsjö

H - Kerstin Leijd-Tidbäck, Huddinge

N - Anders Mellberg, Norrtälje

N - Inger Mellberg, Norrtälje

N - Birgitta Nordenman, Uppsala

A - Ulla Rapp, Bjursås

N - Inger Renström, Umeå

N - Patrik Renström, Umeå

N - Gudrun Risberg, Falun

N - Kjell Risberg, Falun

H - Olof Tottmar, Uppsala

H - Sylvia Tottmar, Uppsala

A - Ingrid Jonsson-Wallin, Falun

G - Staffan Wiklander, Falun

Alf Lalander (J), Inger Renström (N), Olle Tottmar (H), Kerstin Leijd-Tidbäck (H)
I bakgrunden: Anders Mellberg (N), Magnus Lalander (N), Ulla Rapp (A)

Foto: Inger Mellberg

Några ord från redaktören

Tack för alla de trevliga stunder som vi hade tillsammans i Falun med omnejd. ***Ett speciellt tack från oss alla till Sven och Magnus som ordnade allt så trevligt för oss!***

Nu efterlyser jag ännu fler artiklar från er - snälla skriv och berätta.....

Birgitta Nordenman - Nils-grenen

Protokoll från Lalanderföreningens släktmöte i Falun den 23 augusti 2003

Vice ordförande Sven Lalander hälsade alla hjärtligt välkomna till Falun och släktmötet.

- 1. Val av ordförande vid mötet**
Sven Lalander valdes till ordförande.
- 2. Val av sekreterare till mötet**
Inger Mellberg valdes till sekreterare.
- 3. Val av justeringsmän vid mötet**
Gulli Dahleman och Kerstin Leijd-Tidbäck valdes att jämte ordförande justera mötesprotokollet.
- 4. Kallelse till släktmötet**
Godkändes att mötet var i behörig ordning sammankallat.
- 5. Berättelse över verksamheten sedan föregående släktmöte**
Verksamhetsberättelsen sedan föregående släktmöte upplästes av Sven Lalander; inga frågor.
- 6. Ekonomisk redovisning**
Kassören Jan Leijd gick igenom resultat- och balansräkning för år 2001 och 2002. samt en preliminär resultaträkning för år 2003. Mötet godkände detta.
- 7. Revisionsberättelse**
Kommer att bifogas protokollet, då kassören glömt den hemma.
- 8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen**
Jan Leijd meddelade att revisorn godkänt den ekonomiska redovisningen och mötet gav utifrån den informationen styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåren 2001-2002.
- 9. Föreningens nyhetsbrev "några rader"**
Birgitta Nordenman ledde diskussionen. Vad ska vi ha tidningen till? Olika förslag diskuterades. Kanske en ungdomsruta, hur kan vi använda Internet, hur långa skall artiklarna få vara och mycket annat. Medlemmarna måste vara mer aktiva att sända in artiklar och bilder. Mötet enades om att innehållet bör vara varierat samt att längre artiklar får förekomma.
- 10. Ev. distribution av "några rader" via e-mail och föreningens hemsida**
Information gavs om tidningens hemsida från vilken man bl.a. kan printa ut fina färgbilder. De som vill kan få "några rader" via sina e-mail. Diskussion om man kan lägga ut hela tidningen på nätet.
- 11. Underhåll av stugorna i Huså**
Stig Dahleman informerade om det underhåll som behövs på stugorna och det är mycket. Medlemmar som hyr kan hjälpa till med diverse underhåll. "några rader" kanske kan hjälpa till att engagera medlemmarna.
- 12. Medlemsavgifter för kommande år**
Förslag från styrelsen var att medlemsavgiften för enskild medlem och familj inte ändras. Dessutom att de 25 kronor för medlemmar under 18 år slopas. I stället införs en avgift på 30 kronor för ungdomar mellan 18 och 25 år. Mötet godkände dessa förslag.
- 13. Val av föreningsfunktionärer**
Ordförande: Per-Olof Österlind omval
Vice ordförande: Sven Lalander omval
Kassör: Jan Leijd omval
Sekreterare: Inger Mellberg omval
Styrelsens suppleanter:
Stig Dahleman omval Håkan Fors omval
Monica Hallqvist omval Anita Lalander omval
Lars Renström omval
Revisor:
Jan Lundberg omval
Revisorsuppleant:
Christina Sturk omval
Föreningens förtroendemän
Andersgrenen: Per-Åke Kristiansson omval
Jacobgrenen: Birgit Nyström omval
Gertrudgrenen: Staffan Wiklander omval
Helenagrenen: Olof Tottmar omval
Nilsgrenen: Birgitta Nordenman omval
Olofgrenens förtroendeman Bertil Möller hade avböjt omval. Nyval av Carina Forss
Stugfogdar:
Stig Dahleman omval Sonja Forss omval

Valberedning:

Jan-Erik Lalander omval Deisy Andersson omval
Carl-Arne Nyström omval

USA-representater:

Jacquie Pearson Lamer omval
Debra Dodd omval Harald Pearson omval

14. Nästa släktmöte

Inbjudan har kommit från USA om att hålla släktmöte i staten Washington år 2004. Mötet accepterade tacksamt detta. Inbjudan skall publiceras på föreningens hemsida samt i "några rader". Nästa släktmöte i Sverige hålls eventuellt i Jämtland år 2005.

15. Övriga frågor

Alf Lalander berättade om Lennart Ryman som har skrivit en intressant bok om efternamn.
Birgitta Nordenman informerade om Pelle Lalanders kvarlåtenskap.

16. Mötets avslutande

Sven Lalander tackade de närvarande för visat intresse och förklarade mötet avslutat.

Vid protokollet: Justeras:

Inger Mellberg Sven Lalander Gulli Dahleman Kerstin Tidbäck

Släktföreningsmöte i Washington State - Läs mer på sidan 31!

***För 50 kr plus frakt kan du nu få släktboken "Gruvsmeden
Jacob Mårtensson Lalander. Anor och ättlingar under 500 år"
och gå på upptäcktsfärd bland våra släktingar***

Köp, läs och inspireras - boken ger många aha-upplevelser! Den är därför en uppskattad present!
Varje bok som du köper ger dessutom ett direkt tillskott till vår föreningskassa.

Ring Jan Leijd på tel: 08 - 99 44 12 så får du besked om hur du enklast kan köpa boken!

Lalanderföreningen på Internet

Ni besöker väl Lalanderföreningens egna Hemsida på Internet med adress:
www.lalanderrelatives.org. Där finns information både på svenska och på engelska.

På Hemsidan finner du styrelse, valberedning, våra stugor, vackra bilder från Huså med omnejd. Där finns även artiklar och bilder från Släktföreningsmötet i Östersund med omnejd 2001. Vi kommer även att lägga ut information om årets möte.

På hemsidan kan varje släktgren lägga ut sin egen information. Ge ditt bidrag till att hålla denna sida uppdaterad. Du mailar informationen till Carl-Arne Nyström på adress:
carl-arne.nystrom@educ.umu.se

På Släktföreningsmötet diskuterade vi hur vi skall kunna attrahera yngre medlemmar, då är kommunikation via nätet en viktig del. Vi jobbar på det. Har du några tankar om det så är du välkommen att höra av dig till Carl-Arne Nyström eller Birgitta Nordenman.

Besök även www.genealogi.se - där hittar du mycket "smått och gott", även personer som söker Lalandersläktingar!

Ny Förtroendekvinna för Olof-grenen

Till ny förtroendekvinna för Olof-grenen valdes på Släktföreningsmötet i Falun Carina Forss.

Carina bor i Huså där hon vuxit upp och bott under alla år. Hon är sambo med Per-Olof Löding och de har en son David som nu är 18 år. Carina är den yngsta av Anna och Sigge Forss sju barn varav fyra bor i Huså.

Carina har drivit affären i Huså tillsammans med sin syster Sonja sedan 1979, men har nu tagit det svåra beslutet att stänga affären. Dels har ICA:s krav ökat med avseende på datorisering och sortiment, de har även fått höjda avgifter, men efter att skolan och dagis tvingats stänga så syns ingen ljusning när det gäller antal åretruntboende i Huså. Affären har funnits i släkten sedan 1937.

Carina har förstås varit aktiv i Huså-spelen som gavs 1979-1999. I samband med detta så började hon, och några med henne, att fundera över Kallbygdens kvinnohistoria och startade en studiecirkel. Målet var att kunna dramatisera byns kvinnohistoria och det nåddes snabbare än man trott - vågat hoppas på. Redan det första "Spektaklet", som var tänkt att vara en mannekänguppvisning med gamla kläder till försäljning blev en succé. Kläderna behölls och omdömet "himla roligt" gav blodad tand. Det hela utvecklades till en Jubelafton med gammeldags mat och underhållning med temat "Livet och kärleken" och att gå från playback till egen sång.

Gruppen som heter "Släktingarna" består av sex medlemmar som alla är släkt. Carina och hennes syster Ingvor Anjevall ingår liksom systerdottern Linda Forss vars mamma är Britten. De tre övriga är släkt på mamma Annas sida. Det är Vera och Harriet Möller samt Marianne Westholm. De har även sjungit med Ronny Eriksson.

"Släktingarna" uppträder i olika sammanhang och har bland annat uppträtt på Landsbygdsriksdagen 2000, på skogstjänstemännens vårexkursion på Fröå gruva, arrangerat en Kulimusikalisk kavalkad i Huså och tagit fram en kortversion av Huså-spelen. Jubelaftnarna fortsätter - med olika teman - och de har nu lärt sig att det inte är populärt hos publiken om de inte tar med "de gamla godingarna".

"Släktingarna" har fortbildat sig genom en dramakurs i Föreningen Huså Spelets regi och gör allt som de tycker är roligt - och struntar i allt annat.

Så här presenteras Carina i dessa sammanhang:

"Den självklara stjärnan på Huså bys kulturhimmel. Driver Huså bys Icabutik (Bua) och sambandscentral tillsammans med en av "Släktingarnas" största supportere Sonja. Som "Släkting" är Carina vår skickligaste improvisatör, manliga solissa och iförd rosa mamelucker vår mest kärlekskranka skrattpåse".

Man kan bara konstatera att Olof-grenen har fått en värdig Förtroendekvinna.

Carina hittar du på sidan 487 i Släktboken och vill du boka "Släktingarna" så ringer du på telefon 0647 - 422 54. Har du tur finns det CD-skivor kvar av den senaste som heter "Sutter & sull".

Vi måste hjälpas åt att visa upp - marknadsföra Huså - det är byn som är värd många besök - läs mer på sidan 13-14!

Nästan ny Förtroendeman för Anders-grenen

Anders-grenens Förtroendeman heter Per-Åke Kristiansson och du kunde läsa om hans livsverk - att flytta Villa Tottebo - i förra numret av *några rader*.

Per-Åke är född och uppvuxen i Björnänge, där han nu bor. Han tillhör en byggmästarsläkt och han berättar att såväl han som hans far, farfar, farfarsfar och farfars farfar alla har bott inom en radie på 2 km. Efter 4-årigt tekniskt gymnasium fick han rådet att göra något som stämde med utbildningen - medan den var aktuell.

Han flyttade då till Stockholm och började på Ericssons Tellus-anläggning och jobbade med AXE-växlarna, som såldes över hela världen. Mycket snabbt insåg Per-Åke att livet i Stockholm inte var något för honom. Han har en filosofi att ett samhälle som har mer än 2 500 - 5 000 människor tappar den känsla som han är van vid, som är viktig. Den att människor bryr sig, att man säger hej - och man känner igen varandra. 1982 flyttade han därför tillbaka till Åre och arbetade där inom turistnäringen på vintern och på Hotell Borgholm på Öland på sommaren.

Han arbetade på Åregården då planerna på en egen restaurang började ta form. Ni kunde läsa om det i förra numret av *några rader*.

Per-Åke driver Villa Tottebo tillsammans med sin bror Thomas och kökschefen Anders Lundberg - de är alla delägare. Restaurangen håller hög klass och har en personlig prägel vilket visar sig bland annat genom att de funnits med varje år sedan starten i tidningen Gourmets krogguide 199 Bord. Du kommer att få läsa mer om Per-Åke och hans släktingar i Björnänge i ett senare nummer.

..... liksom för Gertrud-grenen

Staffan Wiklander, Basist och Förtroendeman för Gertrudgrenen är född 1964 och uppvuxen i Stugun, Jämtland. Han läste på 4-årig teknisk linje i Östersund och gjorde militärtjänsten vid Ingenjörstrupperna i Boden. Sedan arbetade han som ljudtekniker vid Sveriges Radio i 10 år för att sedan ta tjänstledigt för ett års musikstudier i Los Angeles, Californien. Staffan berättar att han deltog i släktmötet i Seattle 1992, vilket var fantastiskt trevligt!!

Hemkommen till Sverige började han jobba tillsammans med en musiker/skådespelare i Falun som heter Peter Carlsson och var 1993 med och bildade en musikgrupp som heter "Blå Grodorna". Det har varit hans heltidssysselsättning de senaste tio åren. De senaste två åren har de legat stilla på Scalateatern i Stockholm. Vid sidan av musiken studerar han ekonomi vid högskolan i Borlänge.

Staffan berättar vidare: "Jag träffade min fru Ann Chatrin i Falun 1993 och vi gifte oss 1998. Året därpå åkte vi till Hanoi i Vietnam för att adoptera vårt första barn, Alice, som nu är fyra år. Därefter har vi fått två flickor till, då utan Vietnamresa, Signe 2 år och Ingrid 8 månader.

Vi bor nu i ett hus utanför Falun och åker så ofta vi kan upp till Björnänge, Åre. Där bor min bror Per (som är kantor i Undersåkers församling) på vår släktgård där för övrigt hotellet Björnänge Gård låg en gång i tiden och drevs av min farfars mor Carolina Wiklander. Min syster Anna är sjuksköterska i Karlshamn. Musiken är förstås det som har präglat mitt liv och ligger mig varmast om hjärtat men det måste absolut kombineras med skog, jakt och fjället som är mitt ursprung."

Staffan finner du på sidan 500 i Släktboken och du kommer att kunna läsa mer om hans liv med Peter Carlsson och de Blå Grodorna i ett senare nummer liksom om Björnänge Gård och om hans farfar och hans bröder som föddes i Björnänge.

Välkommen till Huså - "Byn som vägrade dö"

Huså är en idyllisk fjällby vid den mäktiga Åreskutan och Kallsjön. I mitten av 1730-talet upptäcktes att Åreskutan innehöll en betydande kopparfyndighet som gjorde fäbodvallen Huså till ett sjudande gruvsamhälle, och till en av Norrlands största industriorter. En epok som pågick i mer än 140 år.

Det ligger i Huså bys intresse att bevara och utveckla byns kulturella värden. Bykärnan är kultur-skyddad och det ställs stora krav på miljöanpassning och de nybyggda husen har byggts i traditionell Jämtlandsstil. Att vandra omkring i byn är en mysig upplevelse och du känner verkligen att du har kommit till en genuin fjällby. Även den orörda fjällnaturen runt byn måste bevaras.

Den kulturhistoriskt intressanta Fröå gruva ligger efter den väg som går på östra sidan av Åreskutan till E14 och Björnänge, varifrån man lätt tar sig till Åre och andra intressanta orter. Bjelkes gruva ligger uppströms Huså å liksom lämningar efter gruvdriften i Huså. På andra sidan Kallsjön ligger Kall och andra byar med stor släktanknytning. Många av våra släktingar ligger begravda på Kalls kyrkogård, kyrkan är väl värd ett besök, motsvarande gäller för Åre gamla kyrka.

Huså och dess invånare - pionjärer när det gäller att ordna kooperativ

Kreativiteten är enormt stor i en mindre by som Huså. Alla hjälps åt och det finns förstås ett byalag. 1975 tände konstnären Batte Sahlin idén om Husåspelet och 1978 presenterades ett manus baserat på boken Huså Bruks Historia av prosten Gösta Ullberg. Husåborna var till en början avvaktande, dom hade ju aldrig ägnat sig åt skådespeleri men intresset fanns och man insåg snart att i ett teaterspel om Huså skulle Husåbor spela. Sommaren 1979 uppfördes teaterspelet för första gången. Succé! Det uppfördes sedan under åren 1979 - 1999, sammanlagt ca 12 gånger. Nu har gruppen "Släktingarna" tagit fram en kortversion av Huså Spelet. Självklart finns det en förening med namnet Huså Spelet.

Huså Spelet blev första länken i en kedja av projekt som fick byn att vända den negativa utvecklingen. Restaureringen av den förfallna herrgården inleddes, den nedlagda lanthandeln öppnades åter. Husåbor och fritidshusägare satsade pengar och ideellt arbete för att tillsammans bygga upp en turismanläggning med skidlift, restaurang och uthyrningsstugor. Turismutvecklingen har skötts på bybornas villkor och dom har formell och reell kontroll över turismkooperativet Huså Lift ekonomisk förening som startade 1984. Turismen gav arbetstillfällen och familjer som tidigare flyttat från Huså började återvända. Något som nu tyvärr har ändrats. Många kan inte längre bo kvar när skola, dagis och affären upphör.

På initiativ av Bengt Ocklind bildades "Föreningen Huså Herrgård" 1979 för att restaurera den mycket förfallna herrgården. Uppgiften var gigantisk eftersom byggnaden var så förfallen att det hade börjat växa träd genom väggarna. Föreningen fick stöd av Läns museet och Länsstyrelsen och genom ett triangelbyte av mark mellan Åre kommun, AB Ocke Ångsåg och herrgårdens ägare lyckades slutligen föreningen få kommunen att förvärva herrgårdsfastigheten. Föreningen fick bygdemedel i flera omgångar och år 1984 beviljades föreningens ansökan om statliga byggnadsvårdsmedel av Riksantikvarieämbetet, varför upprustningen kunde påbörjas. Med många människors ideella och intresserade insatser och med målarmästare Per Halvarssons kunniga ledning stod Huså herrgård klar 1993 efter tio års restaureringsarbete. Där bygger man nu upp en av de två flyglar som tidigare revs.

Huså herrgård är Sveriges nordligaste och enda herrgård i fjällmiljö och utgör en ståtlig silhuett i byn och är det mest monumentala minnet från Jämtlands största och mest kända gruvepok, brytningen av kopparmalm. Huvudbyggnaden är i två våningar på tillsammans 400 kvm. På övervåningen kan du besöka Kungsrummet där Kung Oskar II vid midsommar 1873 övernattade på sin väg till sin kröning

i Trondheim. Där finns även det sk Lalanderrummet dit Pelle Lalander dy lät skänka den matsalsmöbel som han fått ära av sina föräldrar.

De positiva erfarenheterna av att driva projekt gemensamt gav mersmak och under några år bildades ett flertal föreningar i Huså, bl.a bildades föräldrakooperativet Knotthale. 1992 invigdes de nya dagislokalerna. Matlagningen sköttes av föräldrarna, medan anställd personal hade hand om den pedagogiska verksamheten. Det fanns också ett behov av hyreslägenheter som ett alternativ till villor för t.ex. unga människor som ville flytta hemifrån eller äldre ensamstående som ville flytta från sina stora hus. Därför bildades 1989 ett bostadskooperativ Huså Hus, som har byggt sex lägenheter i tre hus. Endast de som bor i lägenheterna är medlemmar i bostadskooperativet. Boendekostnaden kan hållas nere genom att medlemmarna själva tar hand om all fastighetskötsel.

Behovet av en förening som fungerar som en paraplyorganisation resulterade i att Huså byalag bildades 1993. Bylaget behandlar övergripande frågor samt detaljfrågor som annars "faller mellan stolarna". Byborna är överens om att man vill utveckla en småskalig året-runt-turism, och inte gå samma väg som Åre, som satsar på storskalig vinterturism. Huså och Åre konkurrerar inte med varandra, utan kompletterar varandra genom att vara varandras kontraster. Byborna vill utveckla eco-turism. Huså samarbetar med de övriga byarna runt Kallsjön för att utveckla hela området till ett mycket attraktivt eco-turismområde.

Vintertid

Vintertid finns ett varierat utbud av skidåkning för alla kategorier av åkare. För turåkare finns många alternativ, allt från skidåkning efter markerade leder som passerar olika fisketjärnar eller en tur upp mot Bjelkes gruva vid Åreskutan till längdåkning efter preparerade längdspår. Från Bjelkes gruva kan du åka västerut till Ullådalen, eller göra en dagstur österut till Fröå gruva.

För den som föredrar utförsåkning har Gruvbacken Lift ett mycket familjevänligt område det finns barn och nybörjarbackar, snölekisområde och restaurang. Här finns oanade möjligheter till annorlunda skidupplevelser där även möjligheten finns att skidtolka efter snövessla till Åreliftarnas högzon. Hemfärden kan bli något alldeles extra om du i stället för att ta vesslan hem igen väljer att åka den markerade off-pistleden från skutans topp ner till Huså. En färd på 8 km. Från Huså utgår också ett antal snöskoterleder som leder miltals in i den Jämtländska fjällvärlden och som passerar många fiskevatten. Längs lederna vid sjöar och tjärnar finns enklare vindskydd uppsatta.

Huså Lokaltrafik

Huså är berömt för de rödmålade sparkarna med texten Huså Lokaltrafik. Dessa är det bästa fortskaffningsmedlet i byn och står till gratis förfogande för byns gäster.

Fiske

För den fiskeintresserade finns många möjligheter. Närmast byn ligger den väldiga Kallsjön och Gruvdamarna. Lite längre bort ligger många fjällsjöar dit man lättast tar sig med snöskoter.

Lalandersläktens stugor ligger på en strandtomt och vi har del i fiskevattnet i Kallsjön.

Äventyrshelger, ridturer

I såväl Huså som på andra sidan Kallsjön finns möjligheter till olika vildmarksäventyr, ridning, paddling mm.

Vill du ha tips på vad som finns att göra i Huså - besök deras hemsida www.husaby.com, men också <http://www.are.se/tourism/index2.htm>

Smultronställen

Många har efterfrågat tips vad man kan göra i Huså med omnejd. Vad vill du fylla på med?

Fröå Gruvor med Café Gruvstugan

Issjödalen i närheten av Vålådalen - speciellt för vandrare

Kretsloppshuset - Ekologisk träffpunkt i Mörsil

Naturum - Vålådalen

Ristafallet

Villa Tottebo Åre

Hanris Café - Handölsforsar, karoliner, täljsten

Mus-Olles Museum - 150 000 föremål

Njarka Samekultur och rennäring

Tännforsen

Åreskutans Topp

Aktiviteter

Paddla på Kallsjön

Off-pistleden från Skutans topp hem till Huså

Ridning på islandshäst

Vandra i gruvarbetarnas spår

Gruvorna med isgolv, kopparärriga väggar, istappar - i facklors sken

Båttur med Drottning Sophia

Dagsturer på fjället

Hundspannstur med "hjulsläde"

En stugfogde har ordet!

Delar av höstens aktiviteter - vilket bland annat innebär att måla uthus och båthus, grovstäda runt huset och kratta löv - är nu avklarade. Ytterdörren är också målad och anslutningsvägen till Fogdegården är nygrusad.

Men det återstår sådant som är än viktigare för att vår släktgård skall bestå.

Det är fantastiskt - unikt - att ha en släktgård med anor....

Det fortsatta arbetet med grundförstärkningen med eventuell tjälisolering och sockeluppbyggnad på Fogdegården måste göras.

Flaggstången måste målas, nytt lock snickras till brunnen, papptak läggas på båthuset, fönster och fasad på Fogdegården skall målas liksom skylten. Ved skall huggas, ruttet virke i trädgårdsmöbel behöver bytas ut. ***Jag lovar att hitta ännu mer att göra om det blir för många som anmäler intresse.***

Finns någon vänlig och lite händig själ i föreningen som skulle kunna åta sig något av detta? Vi kan tänka oss en viss reducering av hyresbeloppet om det sker under en hyresvecka i Fogdegården.

Är några intresserade av en arbetshelg/-vecka? Ett trevligt sätt att lära känna släktingar på. Alla behövs från de som kommer med glada tillrop till de händiga och naturligtvis de som förser oss med förtäring och leder arbetet.

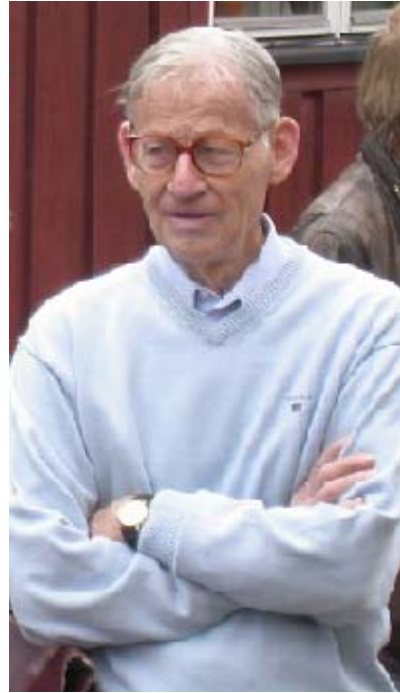
Du når mig på tel: 063-303 12 och 070-224 05 34 eller stig.dahleman@mail.op.se

Jag är fortsatt intresserad av tillgång till ytterligare jaktmarker för 2004!

Stig Dahleman

Kyrkbacksvägen 3 i Falun där Axel Lalander med familj bodde

Sven Lalander

Foto: Olle Tottmar

Här avslutas Sven Lalanders berättelse från maj 2002 som började i nummer 13 av *några rader* om

Axel Lalander och hans familj

Andra vistelsen i Umeå, 1938 - 1943

Våren 1938 fick Axel veta att han utsetts till direktör vid Riksbankens avdelningskontor i Umeå. Det var roligt för Axel "att ha nått högsta pinnen på befordringsstegen" och att få återvända till Umeå, där familjen redan hade många bekanta. Denna gång bestod dock familjen bara av fyra personer: Asta och Axel samt de yngsta döttrarna Gull och Gertrud. Axel hade hyrt övre våningen i den s.k. Arnerska villan på Kungsgatan, Pettersson-Bergers uppväxthem, ett av de få hus som räddades vid den stora branden år 1888. Lägenheten var rymlig och representativ. Det uppstod emellertid så småningom vissa problem i relationerna till hyresvärden lektor Arner, och hösten 1942 flyttade familjen in i en fyrrumslägenhet på Skolgatan.

Bekantskaperna från den föregående vistelsen i Umeå återknöts, främst med Gustaf Boström och Johannes Modig med fruar. Nya blev läroverksadjunkten Bondesson och direktören Emil Lagerqvist med fruar och man umgicks också med bankkollegan Ragnar Stockman och hans fru Karin. Även landshövdingen Gustav Rosén och hans fru blev Asta och Axels bekanta. Enligt den tidens vanor uppvaktade de landshövdingen på nyårsdagen. Asta trivdes mycket bra i Umeå, hon hade ett stort umgänge och ordnade stora dambjudningar. Hon fortsatte att skriva tidningsartiklar i Västerbottenskuriren. Den 12 december 1939 ordnades en 30-årig bröllopsfest för de närmaste vännerna.

Axel företog ett par längre cykelturer även från Umeå. Tillsammans med Maj åkte han till Lycksele, där bl.a. den gamla prästgården besöktes där både hans morfar och mostrarna bott. En kombinerad cykel- och tågresä gick till Jämtland tillsammans med Maj och Britt och hennes väninna Annika Träff. Då besöktes bl.a. Huså, Lalandersläktens stamort. På återvägen passerades Östersund och Per Lalander d.ä:s sommarvillan på Frösön. En sommar åkte Axel, Maj och Gertrud båt till Vasa i Finland och gjorde några cykelturer i trakten.

Ge hade sitt eget hem. Maj blev färdig dövstumslärare år 1938 och tjänstgjorde därefter som e.o. på olika dövstumskolor i landet, men var ofta hemma på somrarna. Britt var färdig Rödakorssköterska och sällan hemma. Gull gick tredje året på gymnasiet och tog studentexamen år 1940. Hon hade helst velat fortsätta sina studier i Uppsala, men Axel kunde inte ordna borgenslån, varför hon gick ett år på Barlock i Stockholm. Hon trivdes emellertid inte på kontor och tog därför plats som lärare i Storuman. Gertrud gick i flickskolan i Umeå, till dess hon var färdig år 1943.

Riksbanksdirektören Samzelius i Falun pensionerades år 1943. Efter viss eftertanke och diskussion med Asta begärde Axel hos Riksbanksledningen att få förflyttning till Falun och efterträda Samzelius, vilken ansökan beviljades med tillträde den 1 oktober. När det blev bekant för vännerna i Umeå att Asta och Axel skulle lämna Umeå ordnade Gustaf Boström en insamling och köpte ett par vackra ljusstakar av äkta silver, som överlämnades, jämte andra presenter, vid en middag på restaurant. Avskedet kändes vemodigt med tanke på de lyckliga åren i Umeå. Inför avresan arrangerades i början av september 1943 tre stora avskedstillställningar hemma för alla vännerna.

Åter i Falun, 1943 - 1949

Familjen som år 1943 bestod av enbart Asta, Axel och Gertrud installerades i den rymliga och eleganta direktörsbostaden i övre våningen av riksbankshuset mitt emot Kristine kyrka. Redan i mitten av november bjöd Asta in sina gamla väninnor till det nya hemmet. Signe Söderlund skaldade då i gästboken:

”Asta var sig lik, så livad och glad.
Välkommen åter till vår goda stad!
Kom, och var åter vår käcka Ala,
Båd när solen skiner och regnet hörs skvala!”

Julen 1943 firades enligt gamla traditioner med alla barnen utom Ge hemma. Ninge skaldade i gästboken:

”I jul sig släkten samlat har
fulltaligt som i forna dar
kring klappar, gran och stjärna
Som förr vi sjungit, glammat, lekt
Vårt sinne blivit ungt och vekt,
Vi minnas allt så gärna.”
Även moster Nanna deltog: ”Vet Ni att jag är Falu stads äldsta invånare”

Den 30 december 1943 var det stor välkomstillställning för gamla vänner med totalt ca 70 deltagare. Den 6 och 7 januari 1944 fyllde Asta respektive Axel 60 år. Det blev stor mottagning hemma med över 50-talet deltagare. Alla barnen deltog, liksom Kirre, Birgitta och Annika samt Axels släkt i Falun, inklusive Nanna, då 94 år.

Sven firade julen 1944 i hemmet i Falun. Gull hade då inbjudit en finsk flicka, Maija Kitunen, som studerade i Uppsala, att komma till Falun några dagar i slutet av december. Det resulterade i att Maija och Sven gjorde en gemensam fjällfärd till Sälen i mars 1945 tillsammans med några av Svens kamrater och med Axel. Förlovning mellan Maija och Sven eklaterades i Helsingfors den 12 juni. Bröllopet skedde i Helsingfors med vigsel i Töölö kyrka den 14 augusti 1945. Asta och Axel jämte Ge och Maj deltog. Svens och Maijas föräldrar trivdes från första början mycket bra tillsammans. Dottern Anita föddes den 28 juni 1946. De bosatte sig i Riksby i Stockholm.

Den 25 maj 1947 hade Axel inbjudit sina gamla studentkamrater till firande av 45-årsdagen efter examen och 10 kamrater kom. De nya finska släktingarna kom i olika omgångar, Maijas pappa Eemeli i november 1947, brodern Maunu i augusti 1948 och Ella i mars 1948. Sistnämnda besök skedde på inbjudan av Asta, som organiserat ett omfattande program för Ella, där hon höll flera föredrag inom sitt specialområde - hushållsvetenskap - både i Falun för husmorsföreningen och seminariet och i Nora och Säter. De båda damerna trivdes mycket väl i varandras sällskap och samvaron piggade upp dem bägge. Det var relativt ofta bjudningar både för vännerna i Falun och för släktingar på besök i Falun. 65-årsdagarna den 6-7 januari 1949 firades med två stora mottagningar. Astars halvsyster Astrid Ingulf kom på besök med sin dotter Gudrun den 20-28 juni 1949. Barnen och deras familjer kom ofta på besök till Falun, framför allt till jul och påskhelgerna.

Axel trivdes gott vid riksbankskontoret i Falun. Ordförande i styrelsen var Erik Nordkvist, som bodde i ett gammal fint 1700-talshus vid den s.k. "Beronii-backen" på Magasinsgatan, dit Asta och Axel ibland blev bjudna. Bland tjänstemännen fanns Axels gamle vän Ragnar Stockman.

Axel hade redan i 40-årsåldern börjat intressera sig för sin släkt. Han fick så småningom kontakt med kusinen Arvid (Jacke) Lalander i Danderyd och sysslingen Per Lalander d.ä. i Östersund. År 1939 diskuterade Axel och Per brevlades att köpa förfädernas tomt i Huså samt att bilda en släktförening. Med hjälp av en insamling bland några av släktingarna, bl.a. Axel, köptes tomten år 1941. Per d.ä. dog år 1943, men sonen Per d.y. donerade pengar till byggande av en släktstugan "Smedstorpet" på tomten. Lalanderföreningen bildades efter kriget vid ett möte i Huså den 29 juli 1945, varvid Axel valdes till föreningens ordförande, en befattning han innehade ända till år 1973. Släktmöten hölls sedan i Åre juli 1946, i Kall midsommaren 1947 samt i Sällsjö midsommaren 1950.

Axel var fortsatt starkt engagerad i Tempelriddarna och deltog i deras 50-årsfest i Stockholms Stadshus hösten 1949.

Av barnen hade Ge helt lämnat familjen efter sitt giftermål. Maj fortsatte som e.o. dövstumlärlarinna på olika platser i landet. Hon blev ordinarie år 1952 med placering i Härnösand, där hon fick en trevlig våning. Britt träffade i Stockholm en syssling, Gösta Hahne. Det blev förlovning och bröllop i Kopparbergs kyrka i Falun den 8 april 1944. Det första barnet, Gunnel föddes i januari 1945. De bosatte sig till en början på Stora Essingen i Stockholm.

Gull lyckades från Storuman ordna två borgensmän i Falun för ett lån för att kunna börja studera i Uppsala. Där träffade hon Sven Österlind, vilket resulterade i bröllop i Falun med vigsel i Kristine kyrka den 28 april 1946. Sonen Per Olov föddes den 18 oktober 1947. De fortsatte tills vidare att bo i Uppsala. Gertrud gick först genom en hushållskurs i Falun och sedan en kurs i kontorsgöromål. Därefter fick hon plats på Länsstyrelsen i Falun och bodde kvar i föräldrahemmet, tills hon flyttade till Stockholm i januari 1952.

Axels pensionering, 1950 - 1957

Axel pensionerades från banken i januari 1950, efter ett års förlängning av förordnandetiden. Det kom ett tackbrev från Riksbanksledningen och det bjöds på kaffe den sista arbetsdagen.

Axel hade sett fram mot pensioneringen med stora förväntningar. Han skulle kunna börja ägna sig åt sina intressen utan att vara bunden av klockslag och tider:

- Att gå ut på promenader med Asta när solen sken
- Att åka skidor när det var snö och lämpligt före
- Att sköta ordförandeskapet i Tempel Ariel av Tempelriddareorden
- Att på allvar kunna ägna sig åt föreningen Lalandersläkten
- Att få tid att läsa sina böcker för de sista 10-15 åren

- Att fortsätta lektionerna i Handelsskolan på lämpligare tider än förut
- Att mera i lugn och ro arbeta med revisionsuppdragen
- Att ägna mer tid åt frimärkssamlingen, som långa perioder fått ligga bortglömd

Axel kände sig själv frisk och kry. Ett bekymmer var dock att Aastas hälsa försämrats. Redan i början av år 1951 hade det konstaterats att hon hade sockersjuka, diabetes. Med lämplig diet gick det dock någorlunda bra. Besöken från barn och barnbarn fortsatte, liksom från släktingar och andra vänner

Våren 1952 bjöd Majja och Sven Asta och Axel till Genève, där Sven sedan ett år tillbaka var anställd i FN. Efter mycken tvekan accepterade Asta att följa med på en sådan långresa. De passade på tillfället att med tåg ta omvägen över Wien och hälsa på Peperl och hennes familj. Där stannade de en vecka och fick besöka flera av stadens berömda sevärdheter. Färden till Genève fortsattes med tåg. Med Svens bil for de runt i staden Genève och dess omgivning. De fick även för första gången träffa det yngsta barnbarnet Christine, född i Genève den 26 september 1951, liksom naturligtvis Anita och Magnus. De stannade i Genève knappt två veckor och återvände ”med en rik fond av minnen från sin första riktiga utlandsresa”.

Efter pensioneringen blev Axel medlem av Tempelriddarnas Råd för Mellersta Sverige och även Tempelriddarnas Internationella Råd. Det ledde framför allt till ett mycket stort antal resor i Sverige, bl.a. i samband med födelsedagsuppvaktningar för medlemmar, men även några resor till övriga nordiska länder. En långresa år 1952 gick till Färöarna och Island. Hösten 1953 gjorde han en längre resa till Norge. Asta var ej intresserad av Tempelriddarna eller dess medlemmar, som hon ansåg var en klass under riksbanksdirektören, men ”där kunde han ju briljera”. I januari 1964 erhöll han ordens medalj i guld för sina insatser.

70-årsdagarna den 6 och 7 januari 1954 firades med stora mottagningar både från vänner och släktingar. Alla barnen jämte svärdottern Majja och de flesta barnbarnen deltog. Detta var den sista stora släkträffen före Aastas död. De offentliga uppdragen upphörde, då Axel fyllt 70 år och han avgick då också som ordförande i Templet Ariel i Falun.

Sommaren 1954 gjorde Axel, Asta, Maj och Gertrud en resa på Göta Kanal. Asta deltog i september även i en resa med Axel till Norrland, med besök bl.a. hos Gull i Örnsköldsvik

Asta hälsa försämras, 1955 - 1957

Redan under 70-årsdagarna hade det märkts att Aastas hälsa kraftigt försämrats. Efter hösten 1954 vistades hon kortare tider på sjukhus i Falun. Axel var mycket borta på resor, men såg alltid till att någon var hemma hos Asta. Hon klagade dock över Axels många resor. Då Axel deltog i släktmötet i Huså sommaren 1955 var Maj hemma i Falun.

Astas syn försämrades, och hon hade svårt med hushållsarbetet. Sommaren 1956 blev Asta alltmera kraftlös och hade svårt att gå. Axels resor till olika platser fortsatte medan Maj var hemma, eljest hemsyster. Hösten 1957 anställdes Jenny Axelsson som hushållerska, och hon kom att bli kvar i den tjänsten till Axels bortgång. Alla barnen och flera av barnbarnen besökte Falun under hösten 1957 för att hälsa på Asta. I slutet av oktober föll Asta och bröt lårbenshalsen. I mitten av november lades hon in på lasarettet i Falun för operation, benet ”spikades”, hon var då mycket svag. Omkring den 8 december flyttades Asta, trots sina protester, till vårdhem i Borlänge. Den 21 december nalkades slutet, och Maj, Britt och Gertrud kom hem till Falun. De åkte med Axel till Borlänge och var närvarande, då Asta avled den 22 december. Hon hade då varit medvetslös de sista dagarna, utan kontakt med omgivningen.

Begravningen ägde rum den 31 december 1957 i Skogskapellet i Falun. Alla barnen och de flesta barnbarn var närvarande, liksom Axels två systrar och Astas gamla väninnor, halvsystemen Astrid Ingulf, Stina Wågland, Elsa Folcker och Ester Wallin (tant "Jo-Jo"). Sven och Kirre (Erik Mandorf) talade vid bårn. Gravsättningen skedde den 5 januari 1958 på Skogskyrkogården. Kondoleanserna efter Astas bortgång var mycket omfattande med blommor, penninginsättningar och kondoleansbrev.

Axel som änklings åren 1958 - 1974

Tack vare hushållerskan Jenny Axelsson kunde Axel fortsätta sitt liv efter Astas bortgång i stort sett som tidigare. Han fick ett stort antal besök från barn och barnbarn och besökte också själv barnen och deras familjer, så snart tillfälle gavs. Hans mångsidiga intressen utanför familjen höll honom fullt sysselsatt. Resorna till andra släktingar och bekanta samt för Tempelriddarna blev många.

De första månaderna efter Astas bortgång kände dock Axel samvetsförebåelser. I ett brev skriver han: "Jag var för inbunden och visade inte Asta någon spontan vänlighet. Jag borde ha ägnat mig mer åt henne de sista åren. Hon var ofta ensam".

Julen 1958 var Axel i Sollentuna hos Britt och hos Maija och Sven på Lidingö, där han träffade Maijas mamma Ella. På Axels 75-årsdag den 7 januari 1959 var det stor uppvaktning från barn och barnbarn och andra släktingar. I slutet av april 1959 deltog Axel i en sällskapsresa till Holland. Med Amsterdam som bas gjorde man utflykter till tulpanodlingarna, som stod i sitt flor. De berömda museerna i Amsterdam besöktes.

I samband med 75-årsdagen fick Axel en penninggåva från bröderna i templet Ariel på 1 400 kronor (motsvarar ca 14.000 kronor i penningvärde 2002), avsedd att användas för en resa till Israel. Axel fann dock en annan användning för pengarna. Han inbjöd Peperl, maken Fritz och dottern Sissy från Wien att besöka Falun. De kom i juli 1959 och stannade i Falun en dryg vecka, då de hade tillfälle att se sig omkring i omgivningarna. På återresan besökte de även Ge i Vargön, Britt i Sollentuna och Sven på Lidingö, där även Maijas systerbarn då befann sig.

Under hösten 1959 besökte Axel Sälen tillsammans med sin vän, konstnären Helge Zandén. Det visade sig då att KFUM planerade att bilda en fjällgårdsförening för att driva ett pensionat i Sälen. Axel valdes till kassör i den nya föreningen. Det ledde dels till att han fick flera nya vänner, bl.a. kyrkoherden Alrik Gorse, dels till många resor i dennes bil till Sälen. Lokalerna var emellertid små och efter några år beslöt man att bygga en ny, lika stor byggnad som den befintliga. Axel fick i uppdrag att finansiera nybygget, huvudsakligen genom lån, vilket så småningom lyckades. Axel besökte under de kommande åren ofta fjällgården, även sedan han avgått som kassör år 1973.

Ordförandeskapet i Lalanderföreningen gav Axel både mycket arbete och mycken tillfredställelse. Med hjälp främst av sekreteraren Per Lalander d.y. i Östersund utgav föreningen under 1950-talet fyra släktskrifter under den gemensamma titeln: "Jakob Mårtensson Lalander och hans ättlingar". Axel medverkade med artiklar, bl.a. om sin far "Brukspojken som blev präst". När Axel efterträts som ordförande av Per d.y. Lalander år 1973, utkom ytterligare två skrifter, varav Axel stått för hela innehållet i den 1977 utgivna "Axel Lalander berättar". (Det bör påpekas att Axel, som ej var vetenskapsman, fantiserat ganska fritt i dessa berättelser). Föreningen höll regelbundna släktemöten i Jämtland med Axel som trogen deltagare: juli 1955 i Huså, juni 1957 i Överhallen, juli 1960 i Ånn, juli 1962 på Frösön, juli 1965 i Mattmar, juni 1967 i Kall, juli 1969 i Huså, augusti 1970 i Huså, juli 1973 i Huså, och juli 1975 i Huså. Han imponerade stort på övriga deltagare, när han vid sistnämnda möte, då han var 91 år, vandrade från Huså den långa vägen upp till Bielkes gruva på Åreskutans nordsida.

Axel hade under sitt arbete med släktforskning samlat på sig ett ganska omfattande material. En del av detta har överlämnats till dottersonen P O Österlind i Umeå, som när detta skrivs är ordförande i Lalanderföreningen och mycket intresserad av släktforskning.

Ett par gånger hade Axel tillfälle att besöka de norrländska trakter, där hans förfäder verkat. Besöken i Lycksele och Huså har redan beskrivits. I samband med en resa till Kiruna för tempelriddarnas räkning sommaren 1959 hade Axel tillfälle att besöka Jukkasjärvi. Där hade Axels mormors far, Pehr Palmgren varit kyrkoherde (pastor). Den gamla prästgården, där mormodern vuxit upp fanns ännu kvar, men användes som "bystuga" och serveringslokal. Axels dotterdotter gifte sig sommaren 1971 med sin franske man Francois Louys i Jokkmokks gamla kyrka. I denna kyrka hade Axels morfars farfar, kyrkoherde Nils Eriksson Sundelin, själv same, ca 200 år tidigare viggt många sameungdomar.

År 1962 flyttade Maj från Härnösand till Falun, där hon köpte en våning ej långt från seminariet. Hon blev till stor hjälp för Axel både i hans hem och i trädgården. Axels ekonomi var förhållandevis god. Han kunde skicka 2 000 kronor till vart och ett av sina barn såväl år 1963 som 1969. (Det sammanlagda beloppet motsvara i penningvärdet 2002 ca 180 000 kronor).

I januari 1964 var det på nytt födelsedagsfirande, när Axel fyllde 80 år. Det var stor mottagning och som vanligt stod Jenny Axelsson för serveringen. Axel försummade inte att resa på uppvaktning till släktingarnas större firedagar. Det inkluderade även den finska släkten. Han deltog både i Ellas 75-årsdag år 1965 och i hennes 80-årsdag fem år senare, båda i Helsingfors, liksom i 80-årsdagen år 1970 på Lidingö. Givetvis var han med barnens 50-årsdagar: Maj på Lidingö i mars 1962, Britt i Tureberg i november 1963, Sven på Lidingö och Djurgårdsbrunns Vårdshus i mars 1968, Gull i Växjö i januari 1972 samt Gertrud på Ulriksdals Vårdshus i september 1974. Ge firade inte sin 50-årsdag, men i september 1970 var Axel i Vargön för hennes 60-årsdag. Jenny Axelssons 60-årsdag i oktober 1966, som firades på Hemgården i Falun bör även nämnas. Andra sådana högtidligheter var barnbarnens dop och senare deras bröllop.

Axels systrar blev krassliga under första hälften av 1960-talet. Maja firade sin 85-årsdag i Falun, men blev därefter allt svagare. Dottern Astrid tog henne då med sig till sin bostad i Jokkmokk och skötte om henne till dess livslågan slocknade den 21 april 1968, då hon var 87 år. Den äldre system Ninge deltog ännu i mars 1968 i Svens 50-årsfirande i Stockholm, men fick senare komma in på ålderdomshem i Älvdalen. Hon kunde ta emot uppvaktning ännu på sin 90-årsdag i mars 1969, men sedan blev hon snabbt sämre och slutade sina dagar den 30 oktober 1969.

I januari 1969 fyllde Axel 85 år. Det firades på Lidingö, där Maija och Sven ordnat en stor släktbjudning den 6 januari. Axel hade ofta små bjudningar hemma, när barn och barnbarn kom på besök och för vänner och bekanta. Det var lätt för honom, han behövde endast be Jenny att ordna lämplig servering. I gengäld var han ofta bortbjuden.

I sina brev skriver Axel ofta att han trots pensioneringen (och hjälpen från Jenny) hade för mycket att göra. Det berodde givetvis på hans många resor och att han ej kunde prioritera bland sina många intressen. Axel noterade också att allt fler av hans släktingar och bekanta gick bort. I mars 1970 skriver han att endast en av hans 50 kusiner fortfarande lever, Elva Bohm.

Trots sitt opraktiska handlag kunde Axel bo kvar i den stora villan, som självfallet krävde betydande underhåll. Sannolikt fick han god hjälp av barn och barnbarn, men de kunde ju inte stå för stora underhållsarbeten. Vid ett tillfälle, då jag var på besök med familjen, fann vi att Jenny placerat hinkar i den stora soffan i vardagsrummet. Det visade sig att det droppade från taket, utan att Axel vidtagit några åtgärder. Efter mitt påpekande blev det lagt ett nytt asfaltlager på taket, eftersom det gamla var

mycket trasigt och tydligen släppt igenom vatten. Senare byttes både köksspis och värmepanna och skorstenarna reparerades.

Axels sista stora födelsedagsmottagning för familjen och vännerna ägde rum den 7 januari 1974, då han fyllde 90 år. Ge och Gull hjälpte till hemma. Middagen serverades i "Humlebacken" en gammal herrgård utanför Falun, där bl.a. Kajs flicka Helena (Axels dottersondotter) höll ett litet anförande.

Axels sista år, 1975 - 1978

Axel hade länge en god hälsa. Redan år 1968 hade han visserligen genomgått en prostataoperation, men han tycks ha hämtat sig snabbt efteråt. I sina brev klagar han på sina "sju krämpor", men de tycks huvudsakligen ha varit ganska normala ålderssymton som försämrad syn och hörsel, förutom långvarig infektion i en tå.

Jenny flyttade till egen våning på "Lustigknopp" i april 1976, men fortsatte sin tjänst hos Axel. Svens dotter Christine flyttar till Falun den 1 april 1976, där hennes Göran, som arbetade på tingsrätten, då bodde hos Axel. Det var mycket positivt för Axel, som hade stor glädje av kontakten med ungdomarna. De återvände hösten 1978 till Lidingö. Axels resor fortsätter, bl.a. till Huså i juli 1975. Han deltog också i Christines bröllop på Lidingö den 5 juni 1976. Ett par månader senare, den 22 augusti, var det dags för sonsonen Carl-Axels dop i Lundby gamla kyrka utanför Västerås.

Axels syn försämrades kraftigt under år 1977 och han fick mycket svårt att läsa. Med hjälp av Gertrud (skrev ut manuskripten på maskin), Maj (kontrollerade utskriften) och Gunnar Hahne (ordnade fotografierna) kunde han dock fortsätta att arbeta med sina "Minnen". Det sista avsnittet skrevs så sent som i maj 1978.

Axel var glad att slippa komma på långvården. Förutom hjälpen av Jenny och Maj kom en hemsamarit varje dag för att hjälpa honom med den dagliga hygien och han fick också regelbundna besök av distriktsköterskan samt av en fru från Röda Korset som läste högt för honom en dag i veckan

Den 7 januari 1978 fyllde Axel 94 år, då bl.a. bekanta och vänner i Falun uppvaktade honom. Senare under våren och sommaren fortsatte barn och barnbarn att besöka honom, bl.a. Sven med familj i mars. Axel fotograferades då i trädgården.

I det sista avsnittet av "Minnena" reflekterar Axel över sitt liv. "Vad har man gjort av den gåva, som är livet? Har man bara tänkt på sig själv och att man har det så bra som möjligt? Eller har man någon gång också ägnat en tanke åt sin omgivning och gjort något för att underlätta deras liv? Kanske man då kan känna något av samvetsqual. Men gjort är gjort och ett givet tillfälle kommer ej tillbaka... Vad man kan vänta är det oundvikliga slutet. Är man beredd på det? För egen del kanske jag kan svara jakande. Finns det en barmhärtig Gud, vill han väl inte straffa mig för några försyndelser, utan då låter väl Vår Herre mig, liksom Matts i "Himlaspelet", efter döden få glutta in genom himlaporten och få se, att jag nu fått komma till mitt rätta hem".

På hösten 1978 blev Axel allt sämre och han lades in på lasarettet. Man konstaterade cancer i tarmen och Axel opererades. Det hjälpte emellertid inte och en vecka senare avled Axel Lalander den 4 oktober 1978. Närvarande vid dödsbädden var Maj, Britt och Gösta samt Gertrud. Jordfästningen ägde rum den 13 oktober i Skogskapellet. Efter akten var det mottagning på Kristinegården och middag för släkten på Humlebacken.

Axel Lalander finner du på sidan 323 i Släktboken.

Kina sett med unga ögon

Hösten 2000 gjorde jag, d.v.s. Carl-Axel Lalander, en resa till Östasien (Thailand, Laos och Kina) tillsammans med min kompis, Fredrik Jakobsen, som s.k. "backpackers". Jag skickade regelbundet resebrev via e-mail till familjen i Sverige. Brev från Kina återges här nedan, lätt bearbetade. Resvägen i Kina återges i Figur 1.

29 oktober 2000. Kunming, Kina.

Ching dong ping pong song wang chang tong long wing ding ming sing song.

Vad är detta? Varför förstår jag inte vad någon säger till mig? Varför ser alla skyltar ut som om de är skriva på kinesiska?? Varför är det ingen som förstår ordet toilet, hur nödig jag än ser ut att vara? Är jag i KINA?? Jaha!! Vad heter den här staden? Kun Ming, jaha, förra då? Jin Hong, ja ja! Ching Chong på dig också. Bli inte förargade för att alla namn på städer som jag kommer att skriva om ser ut som "Sing Song" eller "Ping Pong". Hur tror ni att vi har det, när vi dessutom måste lyssna på detta knepiga språk dagarna i ända?

OK, allvar. Vi har nu varit i Kina i 6 eller 7 dagar. Innan var vi i Laos, och det var som en annan värld jämfört med grannländerna Kina och Thailand. Exempel: Huvudvägen mellan de två provinshuvudstäderna i nordvästra Laos var en dammig grusväg full med hål. En normal bil skulle få gåshud vid blotta tanken på att åka där. Som tur är finns det nästan inga bilar, men däremot vespor, mopeder och truckar av olika storlekar. Vi åkte den vägen med "buss" d.v.s. en liten lastbil med två bänkar bak, en sträcka på 25 mil. Det tog 9-10 timmar, och när vi kom fram hade vi ett 3 cm tjockt lager damm på oss, blåmärken därbak och valkar i händerna. Men kul var det! Och det var ett vackert landskap med djungel och berg och små risodlarbyar längs vägen. Ett annat exempel är båtturen som vi gjorde två dagar innan bussfärden. Vi åkte båt på Mekong i två dagar. Båten var riktigt behaglig att åka i, vi satt och läste, spelade kort (vi var 10 backpackers och fyra laoiter) eller bara satt på taket på den lilla båten och tittade på utsikten. Ett tredje exempel är att, förutom i de stora städerna, så har de bara elektricitet mellan klockan 6 och 9 på kvällen!! Vilket innebär att man automatisk faller in i en dygnsrytm som gör att man vaknar klockan 6 på morgonen (t.o.m. Fredrik, tro det eller ej!). Dock, om man vill eller är tvungen att gå på toaletten mitt i natten så måste man tända ett stearinljus och ta med sig det på toaletten...

Ett riktigt spännande ställe var Muang Sing, en liten (riktigt liten) by i nordvästra hörnet av landet. Där fanns en marknad dit traktens folk kom för att handla varje morgon, från bergsbyarna. Det var alltså en mängd olika bergsfolk, som alla hade traditionella kläder. Vi gick på måfå upp i bergen och vi råkade på en by med ett av dessa bergsfolk. De levde verkligen mycket primitivt, det fanns bara ett fåtal saker i byn som kom "utifrån". De är risbönder med bufflar, höns och grisar ungefär som en vanlig by i Laos, men de har speciella kläder och ett annat språk. De fick lite jordnötter och en svensk krona av oss, de använder nämligen olika slags mynt till kvinnornas huvudprydnader..

Vi har bara varit 6 dagar i Kina, så jag ska väl inte fälla några kommentarer om landet som jag måste ta tillbaka sen. Det är väldigt spännande i alla fall. Det är långt ifrån något lätt land att resa i. Ingen pratar som sagt engelska med få undantag, och min kinesiska är ganska kass. Men jag har köpt en extremt tontig barnbok på kinesiska, så när jag är klar med den om några år så kan jag nog prata flytande....

Fortsättning följer i nästa nummer

Carl-Axel finner du på sidan 327 i Släktboken

Krigsåren 1939-1945

Birgit Nyström född Jacobsson berättar här om sina *Militärminnen*

Det hela började när jag var tolv år. Min farfar Jacob Jacobsson och jag getade korna uppe vid Totthummeln. Totthummeln, som är ett fint grönområde, ligger halvvägs upp mot Åreskutan. Men på sensommaren när svampen börjar komma blev korna som vilda. Dom älskade svamp och sökte sig längre och längre bort från det område dom skulle beta på. Det var därför som dom måste passas.

Farfar och jag hade just satt oss ner och packat upp vår matsäck då vi hörde kyrkklockorna ringa. Dom ringde och ringde utan uppehåll. Farfar visste varför. ”Det är mobilisering”, sa han. Det är krig i Finland och vi måste förstärka gränsen.

När jag började skolan efter sommaren såg jag militärer på byn. Dom låg förlagda väster om Åre samhälle och det berörde mig inte så mycket, dom bara fanns där. Vintern gick, min farfar dog våren 1940 och efteråt tyckte mina föräldrar att det var skönt för farfar att han inte behövde vara med om det som senare hände. För inte långt efter hans dödsfall vaknade mina föräldrar, mina två syskon och jag av att vår gård var belägrad av militärer.

Jag gick då i sjätte klass i skolan. Hela vår gård togs i besittning, den blev förklarad för krigszon. Det innebar att vi alla måste ha en passersedel för att få gå hem till vår gård. Det stod en beväpnad vakt vid uppfartsvägen till gården. Kom någon besökare, följde en vakt med upp till vår gård och stannade kvar tills vår besökare hade gått. På vardera sidan om gården restes block av röd granit från Åresjön upp mot fjället, s.k. tankshinder. Blocken kom i järnvägsvagnar från Bohuslän. Det fanns bumlingar även ute i sjön. Det skulle vara överallt vara oframkomligt för tanksen. Många värn byggdes och vår jordkällare följde med när man grävde för detta. Där skulle militären ligga och sikta på fienden, Norge hade ju invaderats av tyskarna och hotbilden fanns väl att dom skulle gå vidare in i Sverige.

Vårt hus som var rätt stort blev expedition och matsal till kompanichefen och övriga officerare. Allt detta blev en stor förändring för oss på gården. Vårt finrum fick tömmas, möbler, prydnadssaker m.m. fick vi bära ut på logar och lador. Själv fick jag bo i klädkammaren under trappen. En del av gårdens rum blev logiment för officerarna. Ett källarutrymme med spis blev deras kök vilket innebar att kockarna vandrade genom vårt kök för att komma in till officersmatsalen. Det var säkert många gånger psykiskt jobbigt för mina föräldrar. En kokvagn sattes upp för dom meniga och man byggde också ett marketenteri på vår tomt. Det var bara för oss att finna oss i detta. Och vi förstod, tyskarna måste stoppas om dom kom.

Det kompani som förlagts till vår gård kom från Ångermanland. Min mor som var ångermanländska - hon kom från Själevad - hade skolkamrater med i gruppen och två av hennes bröder låg i granngården. Ja, märkligt var det.

Min pappa blev också inkallad. Jag minns så väl när min mamma, mina syskon och jag vinkade farväl när en bil hämtade upp honom och körde honom till Storlien. Han blev förlagd vid norska gränsen.

Ja, så gick åren. Militären med flera byten blev kvar i Åredalen. De som kom först var de som tillhörde Landsstormen med sina trekantsmössor (det som senare blev Hemvärnet) samt de som var stamanställda, men med tiden så blev det allt yngre män som kom. För att lätta upp tillvaron ordnade dom dans och revyer och ortsbefolkningen blev inbjudna. Det var jätteroliga revyer och det behövdes,

för många av dem längtade säkert hem. På café Frönäset gick de ofta för att fika och koppla av och där kunde vi också träffa dom. De officerare som bodde i vårt hus firade också, ibland var de så berusade att de fick stöttas när de skulle ut på övning. Jag minns speciellt en officer som stod på yttertrappan och gav order i mössa och nattskjorta.

Militären tog sig friheten att bygga och inhägna som dom ville. Jag kommer ihåg en episod när min pappa, som nu var hemma igen, hade satt korn på åkern. En morgon när han vaknade och tittade ut genom fönstret fick han se att en del av kornåkern var slagen och inhägnad och där innanför gick en kviga. Övriga kor gick utanför och betade. Militären hade slagit ner en del av kornåkern, minerat och inhägnat den. En av kvigorna hade lyckats ta sig över stängslet. Hon gick där bland minorna, något som kunnat sluta illa, men som tur var så var minorna inte apterade.

Andra saker som började ske vid den här tiden var dom tyska permissionstågen från Norge som gick genom Sverige. Det var godsvagnar med delvis öppna dörrar så att vi kunde se soldaterna som ibland vinkade till oss - och vi vinkade tillbaka. Det som var besynnerligt var att våra bussar måste ha sotade fönster, vi fick inte se vad som pågick, medan de tyska soldaterna hade full insyn.

En del nytta hade också gården av de inkallade. När slåttertiden var inne fick vi mot en liten penning s.k. flitpengar hjälp av några soldater med skörden. Många var vana att arbeta på bondgårdar. I fredstid hade vi både slätterkarl och piga som hjälpte till på gården, personer som pappa cyklade till Levanger i Norge för att rekrytera. Kanske hade han kontakter där genom släktingar.

Efter några år ändrades inkvarteringen på vår gård. Nu kom istället män som sökt vapenfri tjänst. Dom var religiösa och ville inte bära vapen. Deras uppgift blev istället att bygga vägar i försvarets tjänst. En av vägarna byggdes från vår granne Björnängegård och upp mot Totthummeln. Den fick namnet Burmavägen och finns kvar än idag och används av både ortsbor och turister. En grupp kom också och sprängde in en anläggning i berget på grannens tomt. Dit la man räls och kunde köra in med ett helt tågsätt.

Under den här tiden gick jag handelsutbildning i Sundsvall och fick sedan arbete på krigskassan som var förlagd till Staben i Undersåker, där överstlöjtnant Pousette var chef. På staben arbetade officerare med olika ärenden som gällde hela Åredalens militärområde. En gemensam officersmatsal inrättades på pensionat Hosgården i Undersåker, där även jag som civilanställd hade förmånen att få äta.

När jag tänker tillbaka på de här åren så hade vi tur som fick stanna vid det som blev. Allt har så småningom gått att rätta till. Så sent som sommaren 2001 revs det sista värnet. En del känner det nog lite extra hjärtligt från den här tiden, då flera av byns flickor funnit sin hjärtans kär bland soldaterna. Bland dem fanns en flicka som betraktades som ensling, men även hon rycktes med i dansens virvlar och fann sin tillkommande bland militären och flyttade sedan till Halland.

Birgit som är Förtroendekvinna för Jacob-grenen hittar du på sidan 213 i Släktboken. Hon flyttade våren 1945 till Östersund där hon arbetade på försäkringskassan, har arbetat ett år i England, tillbaka till Östersund samt en kort sejour i Åre. Hon flyttade sedan med sin man till Sveg där dom övertog Svegs manufaktur för att sedan, när de flyttade tillbaka till Östersund arbeta på Östersunds Lasarets personalavdelning fram till sin pension 1991.

Vikböle gård - berättelse från 2003

I några rader nr 1 från 1996 kan man läsa om Vikböle-stugan, Björnänge 2:18 i Åre, tre generationers mödor, en artikel skriven av Nils Lalander. Fotot visar det hus som nu ägs av Jan-Erik Lalander samt Olof Lalanders barn - Lars, Margareta, Stina och Birgitta och som tidigare ägts av Per Lalander d ä. Denna stuga är en del av Vikböle gård vars förste ägare var Jacob Jakobsson (1793-1874). Han var andra barnet till "anfadern" Jacob Mårtensson Lalander och den som gett namn åt släktens Jacobgren.

I "Gruvsmeden Jacob Mårtensson Lalander och hans ättlingar" finns en bild av Vikböle gård från 1930 där hemmansägare Jacob Jakobsson står i förgrunden med häst och släde. I artikeln som handlar om Per Lalander (1875-1943), står omnämnt att föräldrahemmet överlätits på de två äldsta bröderna - Jacob och Anders (?). I mitten/slutet av 1800-talet var Vikböle ett av formännens kvarter. Formännen hade en strävsam tillvaro och stärkte gärna livsandarna med innehållet i brännvinskuttingen. När järnvägstrafiken började 1881 upphörde varutransporterna per väg, och då försvann även formännen. (I "Gruvsmeden Jacob Mårtensson Lalander och hans ättlingar II" står att sonen Jacob Jakobsson f. 1864, övertog bondstyret på Vikböle och bedrev vid sidan härav en rätt omfattande handel med jordbruksprodukter.)

En underbart vacker augustidag 2003 hade jag - Birgitta Nordenman - förmånen att få besöka Birgit Nyström för att komplettera den artikel som hon skrivit om Krigsåren 1939-1945. Vi satt tillsammans med hennes man Arne på altanen till deras sommarhus som ligger högt upp och därmed har en vidunderlig utsikt. Även Birgits syster Anna-Greta, som bor tillsammans med sin man Oscar i ett hus längre ner, kom och då dök många minnen upp om tiden på gården, hur det var förr.

Vikböle gård ägs fortfarande av släktingar i rakt nedstigande led, och många har samma förnamn - Jacob. Den tredje ägaren var Jacob Jakobsson (1827-1892), därefter Jacob Jakobsson (1864-1940) som omnämns i artikeln ovan. Han var gift med Brita Eriksdotter från Edsåsen och de drev en gård där, men när han fick möjlighet att komma tillbaka till Vikböle så gjorde han det gärna.

Därefter var det sonen Erik Jacobsson (1895-1979) och hans hustru Hildur som tog över gården 1927. De är föräldrar till Birgit, Anna-Greta och deras bror Einar.

Hildur, som hette Grahn som flicka, kom från Själevad i Ångermanland för att arbeta på de olika hotellen i Åre och Storlien - Grand Hotell, Åregården, Tott och Högfjällshotellet. Det var så hon träffade Erik som var en skicklig skidåkare och ordnade utflykter för turisterna. Han hävdade att han ibland gjorde två turer/dag upp på Åreskutan. Alla syskonen var duktiga skidåkare och såväl Erik, Sven, Märta som Karin tävlade. Det gjorde även Johan som var yngst, men en dag då han tävlat på dagen, sedan cyklat till Åre för prisutdelning och fest på Grand på kvällen så segande han ned och dog - 18 år gammal.

Mamma Hildur var enormt duktig på att laga mat och döttrarna minns speciellt hennes fantastiska uppläggningar. Hon hade en konstnärlig ådra och maten i kombination med att hon tyckte om att duka fint gjorde måltiderna till en fest - vardag som helgdag.

Anna-Greta är den äldsta och den som mest arbetat på gården. Efter giftermålet bodde hon och Oscar Blomé en tid i Vikböle-stugan som då ägdes av Per Lalander dä. Per och hans hustru Hanna fick 1932 köpa en avstyckad tomt på 1560 kvm av brorssonen Erik för 500 kr. Där lät han bygga Vikböle-stugan. Historiken kring den stugan finns nedtecknad av Jan-Erik Lalander som idag äger en del av den.

Anna-Greta och hennes man Oscar har också en egen tomt där de byggt ett hus för åretruntboende. De har levt och verkat i kommunen. Efter folkhögskola i Leksand - där hon var när kriget bröt ut - har Anna-Greta arbetat i kommunen, främst som arbetsförmedlare. Det arbetade hon med i 32 år fram till sin pension 1987. Oscar hade tidigare snickeriverksamhet men gick sedan över att helt arbeta inom kommunen, senast som kommunalråd. Då var kontoret i Duved. Birgit och hennes man Arne har också en egen tomt där de byggt ett fritidshus med tillhörande mindre byggnader.

En rundvandring på gården visar att det finns många hus att vårda. Förutom de redan nämnda finns ett vackert härbre, det ursprungliga gårdshuset som revs och byggdes upp med en identisk exteriör som det tidigare, men med en mer tidsenlig interiör.

När järnvägen byggdes i slutet av 1800-talet, drogs den fram över den mark som tillhörde gården, och ett hus måste rivas. En del av det huset togs tillvara och står nu på gården som en "flygelbyggnad". Där finns också olika ekonomibygnader liksom mindre fritidshus/förråd och garage. Flygelbyggnaden ägs av Torsten och Sven-Erik, Anna-Greta och Oscars söner, vilka har rustat upp huset och hyr ut det. Den stora byggnaden hyrs också ut till två familjer.

Efter Eriks död har ingen jordbruksverksamhet bedrivits på Vikböle gård, men Anna-Greta och Birgit har många minnen från tiden innan dess. Man äger stora marker på andra sidan Åresjön, där finns nu bara två lador kvar som rustats upp av brodern Einar. Han försöker hålla öppet i markerna, vilket är en kamp med naturen nu när inga djur betar där.

Annat var det förr. Då fanns större delen av jordbruket där på slutningen av Renfjället. Där fanns en fäbodstuga med bostad i ena halvan med öppen spis, och utrymme för djuren i den andra. Gården hade en jättestor färja på vilken man fraktade över korna, men även häst, plog, slätterredskap. Man odlade mycket där. Under den tid som korna var där på sommarbete så fick man åka över varje dag och mjölka. Anna-Greta och Birgit minns att de hade motorbåt, vilket naturligtvis underlättade, men att Greta Nilsson (gift Leijd) som bodde i Tottentorpet fick ro över sjön. Den gården fick ha sina kor på samma sommarbete.

På gården har det funnits ett STF:s vandrarhem i 30 år. "Skolungdomens allmänna fjällfärder" var en årligen återkommande aktivitet. De som hade arbetsfri tjänst fick också bo på vandrarhemmet och äta hemma till skillnad från de som var aktiva.

Till vandrarhemmet kom även "Ståalarm" från Småland som använde gården som utgångspunkt för sin verksamhet. Han fick sitt namn av att han var så stark och tillverkade stålvispar. Han vandrade genom Sverige med sin kärra och sålde sina vispar. Han föredrog att bo på ladugårdsloggen. Med sig hade han Fia Ståalarm, som hade lång kjol och huckle. Dom gav ett pittoreskt inslag till sommaren.

Välkommen att bo i släktens stugor!

Fogdegården och Smedstorpet - Föreningen Lalandersläktens stugor i Huså

Stugorna ligger på gemensam tomt vid Kallsjöns strand, med utsikt över sjön, blånande fjäll och väldiga skogar - obegränsade möjligheter till underbara naturupplevelser. Där finns trädgårdsmöbler samt även en tjärad eka (plats för ”medhavd”, liten ca 2 hk utombordsmotor) i ett båthus. Vi har också del i fiskevattnet i Kallsjön.

När du tar tillfället att njuta av livet i och kring stugorna så förbättrar du inte bara ditt eget välbefinnande utan du stärker även släktföreningens kassa så att vi kontinuerligt kan underhålla våra stugor! ***Du hjälper även till att stärka turistnäringen i Huså, att hålla byn levande.*** Åre slår åter ett slag för ”Luftturister”, de som var den forna tidens turister. I Huså finns ännu bättre luft!

Stugorna

Fogdegården har storstuga, två sovrum (4-5 bäddar), kök med kylskåp och frysfack samt bastu och dusch, wc och TV. Hyran för Fogdegården är 1500 kr/vecka under veckorna 7-17 och 1800 kr/vecka för de veckor som innefattar jul och nyår. Under veckorna 2-6 är hyran 1200 kr/vecka och veckorna 18-51 är hyran 800 kr/vecka.

Det charmiga Smedstorpet har två rum (4 bäddar). Där finns ved- och bänkspis dessutom öppen spis och det har separat hemlighus med torrdass. Hyra för Smedstorpet är 500 kr/vecka. ***Varför inte hyra båda husen - en vuxenavdelning och en ungdomsavdelning, eller annan typ av flergenerationsboende.***

Ovanstående priser gäller för medlemmar i släktföreningen. Övriga är också välkomna att hyra stugorna, då tillkommer 300 kr/vecka för Fogdegården och 100 kr/vecka för Smedstorpet. Nya villkor för bokning, betalning och avbokning finns upprättade och kan fås av Stugfogden.

ICA-butiken i Huså är nedlagd

Sonja och Carina Forss har tagit det svåra beslutet att stänga sin butik och ”sambandscentral” i Huså, som de drivit sedan 1979. Butiken har funnits inom familjen sedan 1937. Närmaste affär finns nu i Björnänge, alternativt Järpen.

Mobiltelefon med refillkort - inklusive laddningsaggregat och bruksanvisning - finns att låna hos Sonja Forss.

Stugfogdar

Stig Dahleman (ansvarar för uthyrningen)
Byn 1004
830 53 Ås
Tel: 063 - 303 12; 070 - 224 05 34
E-mail: stig.dahleman@mail.op.se

Sonja Forss
Huså 1630
830 05 Järpen
Tel: 0647 - 422 05

Det är underbart att bo i Huså över jul- och nyårshelgerna!

Våra förfäders rättsliga liv och leverne - Del 3

Den 8 november 1861

Efter vad stämmingslistan utvisade, hade länsmannen V Forsbergsson till detta ting utfärdat stämning å Bondedottern Ursila Jacobsdotter i Björnänge, med påstående om ansvar å henne för olovlig utskänkning av brännvin.

Vid upprop till handläggning av detta mål inställde sig Åklagaren personligen, men svaranden lät sig icke avhöra, ehuru Nämndemannen Johan Ersson i Brattland intygade, att han med biträde av Bonden Jacob Jacobsson i Björnänge i behörig tid och ordning delgivit svaranden den i målet ågångna stämningen. I anledning härav Åklagaren yrkade ansvar å Svaranden för uteblivandet, samt anhöll om uppskov med målet för hennes hörande. Och blev med bifall härtill målets vidare handläggning utställd till andra rättegångsdagen av nästa i Tingslaget infallande lagtima ting, då svaranden vid vite av 10 Rdr Rmt skulle tillstädeskomma i närvaro av Åklagaren, dock borde Svaranden, som för uteblivandet denna gång dömdes att böta 2 Rdr till lika fördelning mellan Kronan och Åklagaren, genom den sistnämndes försorg om detta beslut i god tid före berörda Ting bevisligen underrättas. Avsagt vid Tingets slut den 23 dec 1861.

Den 6 mars 1862

Då Härads Rätten till följd av dess vid sista Ting under § 35 i Domboken meddelade beslut, till förnyad handläggning uppropade uppskjutna målet mellan Länsmannen V Forsbergsson å tjänstens vägnar Åklagare, samt Bondedottern Ursila Jacobsdotter i Björnänge, svarande, angående yrkat ansvar för olovlig utskänkning av brännvin; inställde sig Åklagaren personligen, svaranden lät sig icke heller nu på något sätt avhöra; inlämnade Åklagaren det för honom utskrivna exemplar av Härads Rätten vid nämnda ting i målet förda protokoll och meddelade beslut varå fanns tecknat följande bevis:

”Nedannämnde dag har undertecknade med biträde av Bonden Per Mattsson i Berge delgivit Bonde-dottern Ursila Jacobsdotter i Björnänge förestående Härads Rättens utslag och även att hon erkände sig hava i behörig ordning blivit instämd till sist förflutna Tinget, betygas av Björnänge den 17 februari 1862. Grels Jönsson i Berge”.

Som upplästes, varefter Åklagaren, under upplysning, att åtalade förseelsen blivit av svaranden begången i början av oktober nästlidet år under en auktion hos hennes broder Jacob Jacobsson i Björnänge, yrkade att svaranden måtte dömas utgiva försutet vite samt vid verkande påföljd åläggas inställelse vid nästa ting; Men länge fram under Tinget lät svaranden till Rätten ingiva ett skriftligt erkännande med därå av Åklagaren gjord påskrift, så lydande:

”Undertecknad, som av Kronolänsman Forsbergsson blivit vid Undersåkers Härads Rätt ställd under tilltal för olovlig brännvinsutskänkning vid en hos min broder Jacob Jacobsson i Björnänge i oktober månad sistl. år hållen auktion, erkänner härmed att jag vid sagda tillfälle till åtskilliga personer försålde utan vederbörligt tillstånd arrac halvstops och kvartersvis; och underkastar jag mig därför det ansvar som lagen bestämmer, men då jag hört att jag vid detta års vårting blivit påyrkad av åklagaren att utgiva försutet vite 10 Rdr anhåller jag ödmjukast att, då min frånvaro från nämnda ting föranleddes av min okunnighet om rättegångsdagen, och när jag nu i vittnens närvaro erkänt min förseelse, bliva frikallad från att utgiva försutna vitet och att målet i stället vid detta Ting avdömes.

Åre den 12 april 1862 Ursila Jacobsdotter”

Undertecknad, för vilken omstående erkännelseskraft blivit uppvisad, har ingenting däremot att erinra, helst jag har anledning tro det okunnighet om rättegångsdagen varit orsaken att ick brottet blivit vid Tinget erkänt.

Åre den 13 april 1862 V Forsbergsson

Utslag

Som svaranden numera frivilligt erkänt, att hon i början av oktober månad nästlidet år utskänkt brännvin utan att hava i stadgad ordning därtill erhållit tillstånd, prövar Härads Rätten i förmåga av 17, 18 och 44 §§ i Kungl Förordningen angående villkoren för försäljning av brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 7 dec 1860, rättvist döma henne Ursila Jacobsdotter att för berörda förseelse böta Tjugu Rdr samt utgiva utskänkingsavgift med Fyratio Rdr Rmt därav allt Åklagaren erhåller 2/3 delar och återstoden tillfaller Åre sockens fattigkassa, men vid bristande tillgång till böterna skall svaranden i stället undergå Tolv dagars fängelse vid vatten och bröd. (Ursila var Jacob Jacobssons yngsta dotter, se Tabell J 304 i Släktboken)

Supplement nr 10 - Tillägg till släktboken

Tabell A 25:

Thomas Kristiansson sambo med Teresa Enekvist, f 19 apr 1969

- son Beppe **Theodor** Enekvist, f 23 sep 2001

- son **Sam** Milton Enekvist, f 1 dec 2002

Tabell G 6:

Maria och Magnus Hemmingsson

- son Carl **Oscar** Magnus, f 23 maj 2003

Tabell G 7:

Staffan och Ann Chatrin Wiklander

- dotter **Ingrid** Sofia, f 21 dec 2002

Tabell G 8:

Anna Wiklander och Anders Olsson - dotter Anna **Sofi** Wiklander, f 22 mar 1996

Tabell J 233:

Birgitta Lalander gift 17 jun 2000

med Ingmar Wistrand, f 14 apr 1955

- son **William** Sigfrid Wistrand, f 21 feb 2000

- son **Oliver** Ingmar Wistrand, f 4 feb 2003

Tabell J 234:

Anna Lalander gift 7 jun 2003 med

Thomas Creutz

Tabell N 204:

Karl **Allen** Johnson avled 13 aug 2000

Tabell N 207:

Larry Orville Gunderson avled 20 maj 1998

Tabell N 275:

Helen och Lars Rådström

- dotter Anna **Linn**, f 21 dec 2001

- dotter **Hanna** Maria, f 17 jun 2003

Tabell N 282:

Maria Schützer gift 9 nov 2002 med Rob Ford

Tabell N 480:

Sven Österlind avled 25 jun 2003

Tabell O 58:

Gordon Fors avled 7 jul 2003

Tabell O151:

Gunnar Persson, avled 15 apr 2001

Tabell O 152:

Anna Stina Johansson, f Persson, avled 4 apr 2000

Komplettera Släktboken

Fortsätt också att skvallra till undertecknad. Skriv ett kort till Vårgårdavägen 6, 125 51 Älvsjö, skicka e-mail till fam.leijd@telia.com eller ring 08 - 99 44 12 tycker släktbokens huvudredaktör *Jan Leijd*

Medlemsavgift i Släktföreningen

Medlemsavgifterna är för enskild medlem **100 kronor**, för hel familj **150 kronor**, och för ungdomar mellan 18 - 25 år **30 kronor**. Avgiften betalas på postgironummer **16 63 36 - 8**.

Med släkthälsning - *Jan Leijd*, kassör

Släktföreningsmöte i Washington State - augusti 2004

Debbie Dodd och Steve Maxim med familjer har inbjudit oss alla till ett Släktföreningsmöte nästa år. Dom tycker att det är deras tur att få visa upp sina hemtrakter och visa var våra släktingar slog sig ner när de kom till USA och staten Washington.

Det officiella mötet är tänkt att vara den 6-8 augusti 2004, med den stora middagen den 7 augusti. De har redan bokat en festlokal - det kallar jag framförhållning. De ville väl ha det bästa för oss, och vara säkra på att den var ledig.

Inom kort kommer de att öppna en speciell hemsida för detta evenemang. Den kommer med största sannolikhet att ha adressen www.Lalanderfamilyusa.com. Där kommer de att lägga ut information om var vi kan bo, vad som finns att se och naturligtvis vilka som är involverade i planeringen. Vi kommer också att ha information på vår svenska hemsida.

Att flyga till Seattle är enklast om man flyger via ett annat europeiskt land och därifrån direkt till Seattle. SAS har den möjligheten idag via Köpenhamn. Andra alternativ är via London, Frankfurt, Amsterdam m fl städer. På detta sätt kan man checka in bagaget och behöver inte ta det via tull och ny incheckning, vilket man behöver göra om man byter flygplan inom USA.

Hösten är lågsäsong, jul-nyår och juni-augusti är högsäsong, vilket innebär att det är svårare att hitta de riktigt billiga biljetterna då. Men det är svårt att sia om biljettpriserna nästa sommar. Idag kostar en biljett med SAS via Köpenhamn ca 6 000 kr. Mycket tyder på att flygbiljetterna blir allt billigare. Några av er kanske vill besöka fler platser inom USA - varför inte Hawaii? Har vi några släktingar där?

Våra amerikanska vänner ser fram emot att få välkomna oss i Seattle med omnejd. Debbie Dodd kan du nå på E-mail: Debbie_Dodd@chimacum.wednet.edu eller den som finns längre ned på sidan. Steve Maxim har E-mail: maxim@nwinet.com

Sven Lalander ber dig ge honom en återkoppling på dessa planer, har du möjlighet att åka?

Våra amerikanska släktingar

Adresser till representanterna i USA.

Debra Dodd, 91 Market Street, Port Hadlock, WA 98339

Tel: +1 360 385-3824. E-mail: djdodd@cablespeed.com

Jacqueline "Jacquie" Pearson Lamer (redaktör) 29342 State Highway U, Maryville, MO 66468

Tel: +1 816 561-98 02. E-mail: jplamer@mail.nwmissouri.edu

Harold Pearson, 1425 Palm Valley Dr East, Harlington, TX 78552 - vice ordförande (USA)

Tel: +1 956 423-7738. E-mail: HRPear@aol.com

Adresslista - Föreningen Lalandersläktens funktionärer

Ordförande

Per Olov Österlind
Golfallén 41, 905 82 Umeå
Tel/fax: 090 - 77 14 25
E-mail: per-olov.osterlind@germed.umu.se

Vice ordförande

Sven Lalander
Ekbackevägen 22, 181 46 Lidingö
Tel/fax: 08 - 765 84 57
E-mail: sven.lalander@telia.com

Sekreterare

Inger Mellberg
Björnösund 496, 761 92 Norrtälje
Tel: 0176 - 23 90 22 Fax: 0176 - 20 78 12
E-mail: ingermellberg@user.bip.net

Kassör

Jan Leijd
Vårgårdavägen 6, 125 51 Älvsjö
Tel: 08 - 99 44 12
E-mail: fam.leijd@telia.com

Förtroendekvinnor/-män för släktgrenarna

Anders-grenen

Per-Åke Kristiansson
Björnänge 1393, 830 13 Åre
Tel: 0647 - 321 20
E-mail: perake_kristiansson@hotmail.com

Jacob-grenen

Birgit Nyström
Samuel Permangatan 33 A, 831 42 Östersund
Tel: 063 - 51 91 14

Helena-grenen

Olof Tottmar
Lökgatan 1, 754 47 Uppsala
Tel: 018 - 25 19 29
E-mail: olof.tottmar@zoofys.uu.se

Gertrud-grenen

Staffan Wiklander
Berggården 20, 791 94 Falun
Tel: 023 - 44 141
E-mail: staffan4@algonet.se

Mårten-grenen

Karl-Axel Arvidsson
Giggatan 7, 212 42 Malmö
Tel: 040 - 49 64 11
E-mail: karl-axel.arvidsson@mailbox.swipnet.se

Nils-grenen

Birgitta Nordenman - Redaktör
Kremlevägen 6, 756 46 Uppsala
Tel: 018 - 30 09 42 Fax: 018 - 30 04 42
E-mail: bin@magnolia.se

Olof-grenen

Carina Forss Huså 1600, 830 05 Järpen. Tel/fax: 0647 - 422 54. E-mail: forss.loding@mail.op.se

Suppleanter

Stig Dahleman Byn 1004, 830 43 Ås. Tel: 063 - 303 12; 070 - 224 05 34. E-mail: stig.dahleman@mail.op.se
Håkan Forss Ängegatan 57, 83136 Östersund. Tel: 063 - 10 32 16
Monica Hallquist Storhallen 1112, 840 31 Åsarna. Tel: 0687 - 340 53
Anita Lalander Kämpavägen 52, 181 41 Lidingö. Tel: 08 - 767 54 73. E-mail: anita.lalander@telia.com
Lars Renström Forsvägen 28, 187 42 Täby. Tel: 08 - 768 82 72. E-mail: lars.renstrom@secotools.se

Revisor/revisorssuppleant

Jan Lundberg Laduvägen 8, 181 41 Lidingö. Tel: 08 - 765 23 93 (ordinarie)
Christina Sturk Svartbäckens by 412, 136 59 Haninge. Tel: 08 - 777 40 47 (suppleant)

Stugfogdar

Stig Dahleman Byn 1004, 830 43 Ås. Tel: 063 - 303 12. E-mail: stig.dahleman@mail.op.se
Sonja Forss Huså 1630, 830 05 Järpen. Tel: 0647 - 422 05

Valberedning

Jan-Erik Lalander Matrosvägen 8, 133 33 Saltsjöbaden. Tel: 08 - 717 16 60. E-mail: janeriklalander@telia.com
Deisy Andersson Hedåsvägen 6, 821 30 Bollnäs. Tel: 0278 - 178 76
Carl-Arne Nyström Måttgränd 114, 906 24 Umeå. Tel: 090 - 18 05 51. E-mail: carl-arne.nystrom@educ.umu.se